

T.C. İNKILAP TARİHİ

VE

ATATÜRKÇÜLÜK

7.ÜNİTE

ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ VE SONRASI

TEK FASİKÜL

Zeki DOĞAN

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

sosyalciniz.wordpress.com

sosyalciniz.wordpress.com

SosyalBilgilerOgretmenleri

ATATÜRK'ÜN SON GÜNLERİ VE ÖLÜMÜ

- **Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk**, hayatı boyunca milletine her alanda hizmet etti. Milletin huzuru, güveni ve mutluluğu için çalıştı.
- Atatürk'ün hastalığı ile ilgili ilk şikâyetleri **1937** yılında başladı. Fakat doktorlar bu hastalığın teşhisini uzun bir süre koyamadılar. 1938 yılında Atatürk'ün hastalığının **siroz** olduğu anlaşıldı.
- Atatürk, ömrünün son yıllarında yoğun olarak **Hatay sorunu** ile ilgilendi.
- Hataylılara yalnız olmadıklarını bildirmek ve Türk devletinin gücünü diğer ülkelere göstermek isteyen Atatürk, 1938 yılında **Mersin ve Adana gezilerine** çıktı.
- Geziden sonra Ankara'ya döndü. Hem tedavi olmak hem de dinlenmek için İstanbul'a gitti.
- İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı yerine **Savarona Yatında** kalmayı tercih etti. Atatürk doktorların dinlenmesi yolundaki ısrarlarına rağmen ülke işleriyle ilgilenmeye devam etti.
- Atatürk'ün hastalığı ciddiyetini korumaya devam ediyordu. Kendisini iyi hissettiği bir gün noter çağırarak vasiyetnamesini hazırlattı.
- Atatürk vasiyetnamesinde, malvarlığının büyük bir bölümünü kendisi tarafından kurulan **Türk Tarih Kurumu** ve **Türk Dil Kurumuna** bağışladı.
- Atatürk'ün hastalığı, 1938 yılının Kasım ayının ilk haftasından itibaren normal seyrinden çıkarak şiddetlendi.
- ✓ Mustafa Kemal Atatürk **10 Kasım 1938** Perşembe günü saat dokuzu beş geçe öldü.
- ✓ Devlet işlerinde herhangi bir aksamaya meydan vermemek en yakın silah arkadaşı **İsmet İnönü**, **cumhurbaşkanı** seçildi (11 Kasım 1938).
- ✓ 16 Kasım günü, Atatürk'ün Türk bayrağına sarılı tabutu, Dolmabahçe Sarayı'nın tören salonunda katafalka konularak ziyarete açıldı.
- ✓ **Prof. Şerafettin Yaltkaya** tarafından cenaze namazı kıldırıldı. Naaşı Yavuz Zırhlısı'na konularak İzmit'e getirildi. Buradan Ankara'ya gönderildi.
- ✓ 20 Kasım'da Ankara'ya getirilen Atatürk'ün naaşı **Etnografya Müzesinde** hazırlanan geçici kabre konuldu.
- ✓ Ankara Rasattepe'de **Emin Onat** ve **Orhan Arda**'nın bir projesi olan **Anıtkabir** yapıldı.
- ✓ Atatürk'ün naaşı 10 Kasım 1953'te Anıtkabir'e nakledildi.

- ✓ Atatürk'ün ölümünden sonra birçok yabancı devlet adamı, gazete ve gazeteci yayımladıkları başsağlığı mesajlarında Atatürk'ün **devlet adamı, inkılapçı, barışçı ve lider kişiliğine** vurgu yapmışlardır. Bu durum onun **evrensel kişiliğinin** göstergesidir.

EN BÜYÜK ESER

Atatürk'ün en büyük eseri Onuncu Yıl Nutkunda da belirttiği gibi **Türkiye Cumhuriyeti**'dir. İkinci en önemli eseri de Kurtuluş mücadelesini anlattığı **Nutuk**'tur.

Atatürk **çok yönlü** bir insandı. **Edebiyata, hitabete, matematiğe ve tarihe** ilgi duymuş, bu alanlarda birçok kitap okumuş ve kendisini geliştirmişti. Bu alanlardan bazıları ile ilgili kendisi kitaplar yazmış, bazıları da sonradan derlenerek kitap haline getirilmiştir. Büyük bir kısmı **askerlik meslek bilgisi** olmak üzere yazdığı eserlerden bazıları:

- Bölüğün Muharebe Eğitimi
- Takımın Muharebe Eğitimi
- Cumalı Ordugahı
- Taktik Tatbikat Seyahati
- Zabit ve Kumandan İle Hasbihal
- Arıburnu Muharebeleri Raporu
- Vatandaş İçin Medeni Bilgiler
- Liseler İçin Tarih Kitabı(1931)
- Geometri Kitabı(1937)

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI (1939 - 1945)

Mustafa Kemal Atatürk, dış politikada **"Yurtta barış, dünyada barış!"** ilkesini benimsemiştir. Bu politika doğrultusunda Türkiye, cumhuriyetin ilanından sonra çevresindeki ülkelerle dostluk ve işbirliği antlaşmaları imzalamıştır.

❖ Almanya ve İtalya'nın yayılmacı politikaları karşısında Türkiye, Balkan Antantı ve Sadabat Paketi gibi dostluk antlaşmaları imzalayarak sınırlarını güvence altına almaya çalışmıştır.

❖ Atatürk'ün, İkinci Dünya Savaşı'nın çıkacağını **önceden tahmin ederek gerekli önlemleri alması ve barış amaçlı bir politika izlemesi** Türkiye'nin bu savaşta doğru kararlar almasını sağlayacaktır.

II. Dünya Savaşı'nın Nedenleri

1- I. Dünya Savaşı'ndan sonra yenilen devletlerle yapılan antlaşmaların çok ağır şartlar içermesi

huzursuzluğa neden oldu. II. Dünya Savaşı'nın çıkmasında özellikle **Almanya** ile yapılan Versay Antlaşmasının büyük etkisi vardır.

2- I. Dünya Savaşı'ndan sonra sınırların çizilmesinde milliyetçilik anlayışına dikkat edilmemesi, etnik çatışmalar ve sınır sorunları ortaya çıkardı.

3- İtalya, Birinci Dünya Savaşı'ndan galip çıkmasına rağmen amacına ulaşamamıştı. Bu durum İtalya'yı saldırgan bir devlet hâline getirdi. Yönetimi ele geçiren Mussolini'nin İtalya'yı büyük devlet yapmak istemesi II. Dünya Savaşı'nın başka bir nedenidir.

4- Uzak Doğu'da büyük bir imparatorluk kurmaya çalışan Japonya, Avrupa Devletlerini Asya'dan çıkarmak istiyordu.

Bilgi: İtalya, Almanya ve Japonya aralarında anlaşarak **Mihver Devletler** grubunu kurmuşlardır. Mihver Grubuna karşı, İngiltere ve Fransa **Müttefik Devletler** grubunu kurmuşlardır. Bu gruba daha sonra Rusya ve ABD'de katılmıştır.

SAVAŞIN GELİŞİMİ

➤ Almanya'da **Adolf Hitler** liderliğinde iktidara gelen **Nazi yönetimi**, Alman ırkının üstünlüğünü savunmuş, Versay Antlaşmasını tanımadığını ilan etmiş ve işgallere başlamıştır.

➤ **Almanya**, Rusya ile tarafsızlık anlaşması imzalamış ve **1939 yılında Polonya'ya savaş açmıştır**. İngiltere ve Fransa, Polonya'ya güvence vermişler, Polonya da Almanya'ya savaş ilan etmiş, böylece II. Dünya Savaşı başlamıştır.

➤ Savaşın başlamasıyla Almanya işgal ettiği Polonya topraklarını Ruslarla paylaşmıştır.

➤ Daha sonra Almanlar; Danimarka, Norveç, Hollanda ve Fransa'yı işgal etmiştir.

➤ İtalya ise Arnavutluk'u işgal etmiş, Yunanistan'a saldırmış fakat başarılı olamamıştır.

➤ Bunun üzerine Almanya, Balkanlara yönelmiş, Macaristan, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya'yı işgal etmiştir.

➤ Almanların Balkanları tehdit etmesi üzerine **Rusya**, **müttefik grubuna geçmiştir**.

➤ **Japonya'nın ABD'nin Pearl Harbour üssüne saldırması üzerine ABD'de Müttefik Grubunda savaşa katılmıştır.**

SAVAŞIN SONA ERMESİ

➤ Almanya ve İtalya, ABD'nin Akdeniz çıkarması sonrasında geri çekilmek zorunda kalmıştır.

➤ 1944'de müttefiklerin Sicilya'ya asker çıkarmaları ve İtalya'ya geçmeleri üzerine **İtalya teslim olmuştur** (Mussolini Hükümeti düşmüştür.)

➤ 1944 Haziran'ında müttefikler Fransa'nın kuzey bölgelerine çıkarma yapmışlar (**Normandiya Çıkarması**) ve Almanya sınırlarına ilerlemişlerdir.

➤ Ruslar Almanları, Polonya ve Rusya'dan çıkarmaya başlamıştır.

➤ **Almanya 1945'te ateşkes istemiş** ve II. Dünya Savaşı Mihver Devletlerinin yenilgisiyle sona ermiştir.

➤ Yalnız kalan **Japonya**, savaşa devam etmiş ancak **ABD'nin 6-9 Ağustos 1945 tarihinde Hiroşima ve Nagazaki şehirlerine atom bombası atmasıyla teslim olmak zorunda kalmıştır.**

II. DÜNYA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI

✓ Savaşı demokrasiyi savunan devletler kazanmış ve Avrupa'da **demokrasi rejimi yaygınlaştırmıştır**.
✓ Demokratik Avrupa devletleriyle birlikte hareket eden Türkiye'de de demokratik hayata geçilmiştir.

✓ **Sömürgecilik** dönemi **sona ermeye başlamış** ve sömürge altındaki Hindistan, Mısır, Pakistan, Cezayir, Tunus ve Libya gibi devletler bağımsızlıklarını kazanmışlardır.

✓ Milletler Cemiyeti'nin yerine **Birleşmiş Milletler Teşkilatı** kurulmuştur. (1945)

✓ Türkiye ile ABD arasındaki ilişkiler gelişmiş, **Türkiye Sovyet Rusya'dan uzaklaşarak ABD'ye yakınlaşmıştır**.

✓ Almanya ve İtalya'nın işgal ettiği Balkan ve Doğu Avrupa ülkeleri, Rusya'nın denetiminde yeniden kurulmuştur. S.S.C.B (Sovyet Rusya), komünist rejimini bu ülkelere taşımış, ABD ile birlikte dünyanın en büyük iki devleti haline gelmiştir.

✓ **Almanya ikiye bölünmüştür**. Doğu Almanya Sovyet Rusya'nın, Batı Almanya ise ABD, Fransa ve İngiltere'nin denetimine girmiştir. (1990 yılında iki Almanya birleşmiştir.).

- ✓ Dünya devletleri **Amerika Birleşik Devletleri** ve **S.S.C.B** (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği) liderliğinde iki gruba ayrılmıştır.
- ✓ ABD öncülüğünde **NATO**, Sovyetler Birliği öncülüğünde **Varşova Paktı**, kurulmuştur.
- ✓ Türk - Amerikan ilişkileri gelişmiştir.

TÜRKİYE'NİN SAVAŞTAKİ TUTUMU

- Türkiye İkinci Dünya Savaşı öncesinde dünya devletlerine karşı dost bir politika izlemişti. Ancak, İtalya ve Almanya'nın yayılmacı politikalarına karşı İngiltere ve Fransa'ya daha yakın durmaya çalışıyordu. (**Denge Politikası**)
- Türkiye bu savaşta **toprak bütünlüğünü korumayı ve tarafsız kalmayı** amaç edinmişti.
- Müttefik ve Mihver Grubu devletleri Türkiye'yi kendi saflarına çekmek için her yolu denediler ancak Türkiye'yi savaşa çekemediler.
- Türkiye savaşın başından itibaren Müttefik Devletlerle ile yakın ilişkiler kurmaya özen göstermiş ancak müttefiklerin bütün ısrarlarına rağmen savaş girmeme konusundaki tutumunu da sürdürmüştür.

Bilgi:

4-11 Şubat 1945'te ABD, İngiltere ve Sovyet Rusya'nın katıldığı **Yalta Konferansı**nda, II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulacak olan **Birleşmiş Milletler Teşkilatı**'na katılmak isteyen devletlere 1 Mart 1945'e kadar Almanya ve Japonya'ya savaş açmak şartı getirildi.
Bu gelişme üzerine **Türkiye** 23 Şubat 1945'te Japonya ve Almanya'ya **savaş ilan etti**.

Yorum 1:

Türkiye, böylece hem II. Dünya Savaşı'ndan sonra **dünya siyasetinde söz sahibi olma** imkânı elde etmiş, hem de Avrupa'nın demokratik devletleriyle yakınlaşmıştır.

Yorum 2: Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na katılmamasına rağmen, savaşın ülkemiz üzerinde **olumsuz etkileri** oldu. Ülkemiz insanı, yanı başında yaşanan bu savaş sebebiyle sıkıntılı günler yaşadı. Çünkü Türkiye her an savaşa girecekmiş gibi hazırlık yaptığı için **tarım, sanayi ve ekonomi alanlarında duraklama dönemi** yaşadı.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA TÜRKİYE'DE ALINAN ÖNLEMLER

- Bütün illerde hava saldırısı tehlikesine karşı **karartma uygulaması** başlatılmış ve sivil savunma tedbirleri artırılmıştır.
- Tahıl stoklarına el konulmuş, **ekmek**, zeytin, şeker gibi ürünler **karneyle verilmeye başlanmış**, buğday unundan pasta ve benzeri ürünlerin yapılması yasaklanmıştır. Bu durum savaşın, savaşa girmeyen ülkeleri de **ekonomik ve sosyal** yönden olumsuz etkilediğini göstermektedir.
- İstanbul'da özel otomobillerin trafiğe çıkması yasaklanmış, daha sonra bu yasak genişletilmiştir.
- Savaş şartlarının getirdiği ekonomik sıkıntıları aşmak için **yeni vergiler** konmuştur, Askeri harcamalar artırılmıştır.

Varlık Vergisi: 11 Kasım 1942'de TBMM tarafından çıkartılan, İkinci Dünya Savaşı sırasında kazanç elde edenlerden bir defaya mahsus olmak üzere alınması kararlaştırılan vergidir. **Vergi mükelleflerinin % 87'sinin gayrimüslim olması**, uygulamaya çeşitli tepkiler gelmesine yol açtı. Vergisini ödemeyenler, Erzurum'daki Aşkale İstasyonu'na çalışma kamplarına gönderildi.

- Karadeniz'deki Türk **gemi seferleri** durdurulmuştur.
- **Radyo yayınlarında** kesinti yapılmıştır, gece 23.00'dan sonra **sokağa çıkma yasağı** getirilmiştir.

Yorum:

İkinci Dünya Savaşı sırasında alınan önlemlerle seyahat etme, haber alma ve ekonomik bazı **hak ve özgürlükler sınırlandırılmıştır**.
Bu sınırlandırmanın amacı **kamu güvenliği ve sağlığını korumaktır**. Çünkü yaşama hakkının korunması diğer hak ve özgürlüklerden daha önemlidir.

TÜRKİYE'DE DEMOKRASİNİN GELİŞMESİ

- 1923 ile 1930 yılları arasında çok partili hayata geçiş denemeleri yapılmış, fakat başarılı olunamamıştı.
- 1930'dan sonra Türkiye'de tek partili rejim 1945 yılına kadar devam etmişti.
- İkinci Dünya Savaşı'nın Batı demokrasilerinin zaferiyle sonuçlanması üzerine Türkiye'de de demokrasi gelişmeye başladı.
- **1945** yılında **çok partili hayata geçilmiş** ve Nuri Demirağ liderliğinde **Millî Kalkınma Partisi** kurulmuştur. Ardından Millet Partisi ve Türkiye Köylü Partisi kurulmuştur.
- **1946** yılında Adnan Menderes ve arkadaşları tarafından **Demokrat Parti** kurulmuş ve ilk çok partili seçimler yapılmış, böylece demokrasi alanında önemli bir adım atılmıştır.
- **14 Mayıs 1950** seçimleri ülkemizde demokrasinin gelişmesi açısından büyük bir ilerleme olmuştur. Çünkü bu seçimde serbest seçimler yapılmış, **Demokrat Parti iktidara gelmiş** ve mecliste farklı görüş ve düşünceler temsil edilmeye başlanmıştır.

EK BİLGİ

Amerika ve Sovyet Rusya liderliğinde Batı ve Doğu blokları arasında gelişen ancak silahlı mücadeleye dönüşmeyen sınırlı çekişmeye **Soğuk Savaş** adı verilmiştir.

- Soğuk savaş deyimi ilk kez 1947 yılında ABD'li maliye ve başkanlık danışmanı Bernard Baruch tarafından ifade edilmiştir.
- II. Dünya Savaşı sonunda **Amerika Birleşik Devletleri** ve **Sovyet Rusya** iki süper güç olarak ortaya çıktılar.
- II. Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan yeni durum, ABD'nin önderliğinde demokratik Batı Avrupa devletlerinden oluşan **Batı Bloğu**'nu ve Sovyet Rusya'nın önderliğinde Doğu Avrupa ve Balkan devletlerini içine alan **Doğu Bloğu**'nu ortaya çıkarmıştır
- SSCB'nin Doğu Avrupa'da yayılması üzerine ABD Başkanı Truman, Sovyet tehdidi adı altındaki ülkeleri ekonomik ve askeri açıdan güçlendirmek için kendi adıyla anılan **Truman Doktrini**'ni ortaya atmıştır (1947).
- Bu doktrin çerçevesinde tehdit altındaki ülkelere yapılan ekonomik yardımlara **Marshall Planı** denmiştir. Marshall Planı çerçevesinde Türkiye'nin de içinde olduğu 16 ülkeye yapılan yardımlar daha çok askeri araç gereçleri kapsıyordu.